

Титаренко Олексій Олексійович

кандидат юридичних наук, доцент,
начальник відділу організації наукової роботи
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Мамчур Дмитро Йосипович

заступник начальника управління
організаційно-аналітичного забезпечення
та оперативного реагування
ГУНП в Дніпропетровській області майор поліції

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НОВОЇ ПОЛІЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ»

7 листопада 2015 року набрав чинності Закон України «Про національну поліцію» (далі – Закон) [1]. Це стало початком нового історичного витка у розвитку України як демократичної європейської держави. Але разом із тим перед країною постав цілий ряд нових проблем. Функціонування щойно створеної Національної поліції в Україні передбачає вирішення великої кількості питань стосовно законодавчого та нормативного регулювання цього процесу. Реалізація положень нового Закону протягом перших чотирьох місяців новою поліцією показала певні прогалини щодо нормативно-правового забезпечення її діяльності, які потребують обговорення та вирішення. Одразу зазначимо, що хоча окремі положення Закону і містять певні недоліки чи вступають у протиріччя із чинним законодавством у правоохоронній сфері, в цілому він є прогресивним в умовах реформування правоохоронної системи та органів внутрішніх справ зокрема.

Зазначимо, що 12 лютого 2016 року на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ відбувся регіональний круглий стіл «Перші кроки реалізації Закону України «Про Національну поліцію»: стан, проблеми та перспективи», на якому вчені університету спільно з практичними працівниками ГУ НП в Дніпропетровській області, управлінням патрульної поліції в м. Дніпропетровськ, громадськими організаціями «Люстраційний комітет Дніпропетровської області», «Антикорупційна правозахисна рада» обговорювали проблемні питання застосування нового Закону, неузгодженість його з окремими положеннями КПК України та КУпАП та висловили узгоджені пропозиції щодо їх усунення. Більшість з них стосувалась удосконалення застосування поліцейських заходів, підготовки поліцейських кадрів, соціального захисту поліцейських, розвитку партнерських відносин між поліцією та громадськістю, громадського контролю.

Звернемо увагу на деякі моменти, вирішення яких потребуватиме вне-

сення змін та доповнень до Закону України «Про Національну поліцію» з метою удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності нової правоохоронної структури.

Так, ст. 11 Закону [1] передбачено, що діяльність поліції здійснюється у тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами і громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Проте в тексті самого Закону та інших нормативно-правових актів законодавцем не роз'яснено, в чому полягає і в яких діях має проявлятися згадуване «партнерство». Поряд з цим в розрізі ст. 105 цього ж Закону [1] визначено, що «виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад надають безоплатно органам і підрозділам поліції службові приміщення, обладнані меблями і засобами зв'язку, транспорт та інші матеріально-технічні засоби. Коштові та приватні підприємства можуть виділяти органам та підрозділам поліції кошти, транспорт та інші матеріально-технічні засоби, необхідні для виконання повноважень поліції». В даних нормах не вбачається так назване «партнерство на благо, на задоволення потреб народу, територіальних громад, громадських об'єднань», а наявна лише позиція можливості забезпечення діяльності поліції. Зазначене згодом може породити ту ж саму недовіру народу і, як результат, безрезультатність реформування правоохоронних органів, оскільки «основа» цієї гілки влади практично не змінилася.

Виникає як у вчених, так і у практиків чимало питань з приводу підстав застосування превентивних поліцейських заходів, передбачених Розділом V Закону. В цілому, незважаючи на цілу низку позитивних зрушень у напрямку деталізації підстав застосування відповідних заходів поліцією, все ж маємо звернути увагу на ті з них, що можуть реалізовуватися з досить таки довільних підстав. Наприклад, статтями 32 «Перевірка документів особи» та 34 «Поверхнева перевірка» Закону підставами застосування превентивних заходів передбачено наявність так званих «достатніх підстав», за яких поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої, здійснити поверхневу перевірку речі або транспортного засобу. Проте перелік таких «достатніх підстав» бажано конкретизувати, особливо у п. 2 ч. 1 ст. 32, ч. 2 ст. 34, ч. 4 ст. 37 Закону [1] шляхом віднесення до них таких, як: 1) відповідна інформація, надана у встановленому порядку до поліції (поліцейському) у формі звернення (повідомлення); 2) відповідна інформація, яка є результатом об'єктивної оцінки поліцейським слідів на особі, речі, транспортному засобі; 3) якщо поліцейський застав особу при вчиненні правопорушення; 4) якщо поліцейський самостійно виявив ознаки правопорушення при законній реалізації інших поліцейських заходів; 5) якщо відповідні фактичні дані отримано внаслідок реалізації оперативно-розшукових заходів.

Далі звернемо увагу ще і на такий превентивний захід, якій застосову-

ється поліцією, як «поліцейське піклування» (ст. 41 Закону) – соціально орієнтований превентивний захід, що застосовується щодо осіб віком до 16 років, які залишилися без догляду; щодо особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення; щодо особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим; щодо особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп’яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі. При реалізації заходу поліцейського піклування поліцейський уповноважений вилучити в особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи особі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу. Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування. Фактично в цій частині ця норма Закону ставить під загрозу можливість вилучення в особи зброї або інших предметів. Але слід зазначити, що недостатньо врегульованим є проведення вилучення окремих предметів в особи при здійсненні поліцейського піклування, адже цією ж статтею забороняється проведення обшуку, та відсутність строків передавання особи при здійсненні заходу, а відповідальність за тривале доставляння покладається на поліцейських. Як пропозицію можна запропонувати в абз. 2 ч. 3 ст. 41 Закону додати речення такого змісту: «Для забезпечення особистої безпеки поліцейський має право здійснити поверхневу перевірку особи та огляд її речей у порядку, передбаченому ст. 34 цього Закону».

Також у межах вивчення даного превентивного заходу привертає увагу і така його особливість, що фактично поліцейське піклування не розповсюджується на малолітніх осіб та осіб похилого віку, які опинились у безпорадного стані, хоча практика свідчить, що без догляду частіше за все можуть бути залишені не стільки неповнолітні особи (як це зазначено у п. 1 ч. 1 ст. 41 Закону), скільки малолітні [2]. А тому з метою розповсюдження даного превентивного заходу на малолітніх осіб доречним є внесення відповідних змін до п. 1 ч. 1 ст. 41 Закону. Також згідно зі ст. 6 Сімейного кодексу України неповнолітньою вважається дитина у віці від 14 до 18 років [3], тому використання такого словосполучення у п. 1 ч. 1 ст. 41 Закону не охоплює поняття малолітньої особи. Подібна ситуація виникає із особами похилого віку. Дана категорія осіб згідно з даними кримінологічних досліджень є не менш ураженою, ніж малолітні або неповнолітні особи. За даними МВС, у середньому протягом року фіксується до 2 тис. злочинів, що вчиняються стосовно осіб похилого віку. Також вони належать до групи ризику, а саме до осіб, які можуть безвісно зникнути [4].

Статус громадян похилого віку визначений Розділом III Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16.12.1993 № 3721-XII (в редакції від 01.01.2015). У подальшому вважаємо за доцільне внести зміни до ч. 1 ст. 41 Закону, а саме:

– пункт 1 частини 1 ст. 41 Закону викласти у такій редакції:

«1) малолітньої особи віком до 14 років або неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду»;

– доповнити ч. 1 ст. 41 Закону окремим пунктом «5» такого змісту: «5) особи похилого віку».

Зазначимо, що в Законі також виникають певні спірні питання щодо здійснення громадського контролю за діяльністю поліції, соціального забезпечення поліцейського, підготовки кадрів для національної поліції.

Підсумовуючи, зазначимо, що, безперечно, Закон України «Про Національну поліцію» є прогресивним, містить в собі більшість революційних європейських стандартів, на яких будується діяльність нової поліції, проте у подальшому для забезпечення ефективної діяльності нової поліції він потребує внесення змін як до чинного Закону України «Про національну поліцію», так і до окремих норм КУпАП, КПК України, а також перегляду відомчих нормативно-правових документів.

---

1. Закон України «Про національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Попередження дитячої бездоглядності та безпритульності : методичні рекомендації / В. С. Березняк, Ю. В. Грицай. – Д. : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2013. – 33 с.

3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

4. Профілактика кримінальних та адміністративних правопорушень, які вчиняються стосовно осіб похилого віку : метод. рекомендації / В. С. Березняк, Ю. В. Грицай., О. О. Титаренко. – Д. : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. – 24 с.

Богоніс Володимир Романович
начальник управління патрульної поліції
м. Дніпропетровська

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Яскравим прикладом реалізації реформи МВС України є створення впродовж 2015–2016 років патрульної служби Національної поліції України. Нову поліцію сьогодні асоціюють саме з цією службою, і увага громадськості прикута до її діяльності. Необхідно наголосити, що соціологічні дослідження констатують факт підвищення рівня довіри громадян до новоствореної поліції, які відмічають людяність поліцейських, чітке виконання ними норм законодавства та прагнення до змін в країні в цілому. Відкритість поліції у спілкуванні з громадянами, принциповість під час виконання службових обов'язків, патріотизм є основними критеріями, які відрізняють поліцейських від працівників міліції.

Водночас під час організації діяльності патрульної служби Національ-